

Rapport

efter kvalitetsgranskning av gymnasial lärlingsut-
bildning vid gymnasieskolan Consensum i Lund

Innehåll

Inledning

Bakgrundsuppgifter om gymnasieskolan Consensum

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Resultat

Inledning

Ungefär hälften av eleverna i gymnasieskolan går på ett yrkesprogram. I den nya gymnasieskolan från 2011 finns det 18 nationella program, varav tolv räknas som yrkesprogram och sex som högskoleförberedande program. De nationella yrkesprogrammen kännetecknas av att examensmålen tar sikte på arbetslivets behov och att programmen innehåller yrkesämnen. Yrkesprogrammen ska enligt skollagen utgöra grund för yrkesverksamhet och fortsatt yrkesutbildning. Alla elever på yrkesprogram ska inom ramen för utbildning också ges möjlighet att uppnå grundläggande behörighet till högskoleutbildning.

Skolinspektionens kvalitetsgranskning omfattar elever som påbörjade sin utbildning höstterminen 2011 vilket innebär att 2010 års skollag är utgångspunkt för Skolinspektionens granskning. Elever i högre årskurser som följer äldre bestämmelser ingår inte i denna granskning. Gymnasial lärlingsutbildning definieras enligt 1 kap. 3 § gymnasieförordningen som "utbildning inom ett yrkesprogram som till mer än hälften genomförs på en eller flera arbetsplatser utanför skolan". På en gymnasial lärlingsutbildning ska således mer än hälften av den totala utbildningstiden genomföras på en arbetsplats, motsvarande minst 1251 gymnasiepoäng.

Med arbetsplatsförlagd utbildning avses, enligt 1 kap. 3 § gymnasieförordningen "lärande på ett program som genomförs på en eller flera arbetsplatser utanför skolan". Både svenska och internationella studier av yrkesutbildningars kvalitet visar på att en viktig framgångsfaktor är att det bedrivs en planerad och systematisk samverkan mellan skola och arbetsliv avseende den arbetsplatsförlagda utbildningen.

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av gymnasial lärlingsutbildning under våren/hösten 2012. Granskningen vid gymnasieskolan Consensum i Lund ingår i detta projekt.

Yrkesgymnasiet besöktes den 24 - 26 september 2012. Ansvariga inspektörer har varit utredare Annette Johnsson och expert Karl-Gunnar Starck. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom

en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av gymnasial lärlingsutbildning genomförs totalt i 24 kommunala skolor och 16 fristående skolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Bakgrundsuppgifter om gymnasieskolan Consensum i Lund

Gymnasieskolan Consensum i Lund erbjuder två gymnasieprogram, vård- och omsorgsprogrammet samt naturvetenskapsprogrammet. Skolan har en rektor för naturvetenskapsprogrammet och en rektor för vård- och omsorgsprogrammet. Skolinspektionens kvalitetsgranskning vid skolan har avsett vård- och omsorgsprogrammet då det är endast detta program vid skolan som har elever inom lärlingsutbildningen. Vid Skolinspektionens besök kvarstod fyra av de åtta elever som startade hösten 2011 inom denna lärlingsutbildning. Merparten av eleverna inom vård- och omsorgsprogrammet deltar i det skolförlagda programmet. Hösten 2012 fanns inte tillräckligt många sökande till lärlingsutbildningen för att den skulle kunna starta. På skolan är en av yrkeslärarna mentor för lärlingseleverna och ansvarig för kontakter med arbetsplatsen. Denna lärare fungerar som samordnare av lärlingsutbildningen och benämns fortsättningsvis lärlingssamordnare. Vid intervjuerna deltog rektor för vård- och omsorgsprogrammet, lärlingssamordnare, yrkeslärare, handledare samt elever. Skolinspektionen besökte den arbetsplats där samtliga lärlingar utför sin arbetsplatsförlagda utbildning. Underlaget för granskningen består av dokument som skolan skickat till Skolinspektionen och lämnat vid besöket samt av information som samlades in vid intervjuer den 24-26 september 2012.

Syfte och frågeställningar

Syfte

Skolinspektionen har granskat kvaliteten i gymnasial lärlingsutbildning för att säkerställa att eleverna ges möjlighet att utveckla de yrkeskunskaper de har rätt till. Detta gäller särskilt de arbetsplatsförlagda momenten liksom hur dessa fasas ihop med de skolförlagda momenten. Skolinspektionens tidigare kvalitetsgranskning av det arbetsplatsförlagda lärandet i gymnasieskolan från 2010 visar på allvarliga brister i många avseenden. För den nya utbildningsformen gymnasial lärlingsutbildning är kvalitet i det arbetsplatsförlagda lärandet av helt avgörande betydelse då mer än hälften av utbildningen ska vara arbetsplatsför-

lagd. Eventuella kvalitetsbrister i utbildningen på arbetsplatsen kan därför inte på samma sätt som vid traditionell yrkesutbildning kompenseras med skolförlagda moment.

Gymnasial lärlingsutbildning kan bedrivas inom ramen för samtliga yrkesprogram som en av två alternativa vägar till en yrkesexamen. Det är viktigt att försäkra sig om att kvaliteten är hög och jämn så att den nya utbildningsformen upplevs som ett likvärdigt alternativ till en i huvudsak skolförlagd yrkesutbildning.

Frågeställningar

För att säkerställa att eleverna inom lärlingsutbildningen får den utbildning de har rätt till måste granskningen omfatta kvaliteten i de yrkesinriktade delarna av gymnasiala lärlingsutbildningen oavsett deras förläggning. Kvalitetsgranskningen styrs därför av följande huvudfrågeställningar:

1. **Genomförs det arbetsplatsförlagda lärandet inom lärlingsutbildningen i enlighet med gymnasieskolans styrdokument och i samverkan med det lokala arbetslivet så att utbildningens kvalitet säkerställs?**
2. **Ser skolan till att de skolförlagda och arbetsplatsförlagda momenten fogas samman så att kvaliteten och likvärdigheten i de yrkesinriktade delarna av lärlingsutbildningen säkerställs?**

För att kunna genomföra granskningen har dessa huvudfrågeställningar brutits ned i 15 specifika frågor som mer direkt belyser olika kvalitetsaspekter i den gymnasiala lärlingsutbildningen. Dessa frågor har grupperats i följande fem områden för att ge struktur i granskningen.

- A. Planering av utbildningen
- B. Genomförande av utbildningen på skola och arbetsplats
- C. Elevens situation
- D. Uppföljning och bedömning
- E. Utvärdering och kvalitetsarbete

Metod och material

Metod

Kvalitetsgranskningen av gymnasial lärlingsutbildning omfattar såväl arbetsplatsförlagt lärande (APL) som de skolförlagda yrkesinriktade delarna av utbildningen, men tyngdpunkten ligger på den arbetsplatsförlagda delen. En kombination av enkäter och intervjuer samt observationsstudier har utgjort

grunden för granskningen. Granskningen av de 40 gymnasieskolorna med gymnasial lärlingsutbildning genomförs under perioderna maj samt september-oktober 2012.

Intervjuerna omfattar elever, yrkeslärare, rektor och handledare på arbetsplatsen. Varje skolbesök beräknas omfatta två-tre arbetsdagar. I samband med att dokument begärts in har Skolinspektionen därutöver efterfrågat en verksamhetsbeskrivning som fyllts i av rektor. Skolinspektionen har på så vis fått en inledande bild av hur skolans undervisning och det arbetsplatsförlagda lärandet är upplagt. Fyra nationella program har ingått i granskningen, bygg- och anläggning, fordons- och transport, handels- och administration samt vård och omsorg. Det är inte troligt att det finns lärlingar inom alla fyra granskade program på samtliga utvalda skolor. Därför har vid urvalet beaktats att det totalt ändå blir en jämn spridning mellan de fyra programmen.

Vid varje utvald skola har två till tre gymnasiala lärlingar per program utsetts för intervju inom de fyra yrkesprogram som projektet valt ut för granskning. Som en följd av urvalet intervjuas även dessa elevers handledare på arbetsplatsen och yrkeslärare i karaktärsämnen med ansvar för bedömning och betygssättning samt den rektor som har ansvaret för eleven.

Inför skolbesök och arbetsplatsbesök har projektledning och inspektörer informerat om projektets syfte, hur granskningen går till och hur insamlad information kommer att hanteras. De utvalda eleverna har i första hand intervjuats ute på sina lärlingsplatser, ibland har det även gjorts på skolan. Även lärlingarnas handledare har intervjuats på sina arbetsplatser. Den yrkeslärare som är ansvarig för eleven intervjuas på skolan, liksom den rektor som är ansvarig för de gymnasiala lärlingarna. Skolbesöket har avslutats med en återkoppling från inspektörerna till rektorn.

För intervjuerna har särskilda intervjuguider tagits fram utifrån vilka inspektörerna har genomfört strukturerade intervjuer. Frågeställningarna för granskningsprojektet har brutits ner i intervjufrågor anpassade för de olika grupperna. Syftet med intervjuerna har varit att få intervjupersonerna att kunna tala relativt fritt inom ramen för de frågeområden som bestämts. Det är önskvärt att intervjuerna hålls mer som öppna samtal, inte minst vid besöken på arbetsplatser.

För att få större djup i granskningen och ett mer undervisningsnära perspektiv har, där så varit möjligt, ett antal observationer genomförts genom att eleven följs i dennes aktuella aktivitet. Sådana observationer kan sen ligga till grund för samtalen med elev, handledare och lärare.

Resultat

A. Planering av utbildningen

I propositionen 2010/11:104 framhåller regeringen att en viktig förutsättning för att utbildningen på arbetsplatsen ska hålla hög kvalitet är att samarbetet mellan skolan och arbetsplatsen fungerar bra. Läraren och företrädaren för arbetsplatsen bör gemensamt planera och fördela innehållet i utbildningen, men det är läraren som med stöd av handledarens underlag ska ansvara för betygssättning av alla kurser. Även den Nationella lärlingskommittén (SOU 2011:72) har påtalat vikten av lärarens och handledarens gemensamma planering.

- **Finns en uttalad strategi för gymnasial lärlingsutbildning vid skolan?**

Skolan har en tydlig organisation för lärlingsutbildningen med en separat lärlingsklass. Skolan har utsett en yrkeslärare att samordna lärlingsutbildningen. Denne yrkeslärare planerar elevernas utbildning i samråd med arbetsplatserna och har täta kontakter med handledare och elever. I intervjun med lärarna framkommer att skolledningen är väl förtrogen med lärlingsutbildningens villkor, skolan har utarbetat rutiner genom erfarenheten från lärlingsförsöket. Skolledningen var drivande i utvecklingen av lärlingsutbildning. Eleverna kommer under första terminen ut på APL och alternerar sedan enligt ett bestämt schema mellan skolförlagd och arbetsplatsförlagd undervisning. Eleverna söker nationellt till lärlingsutbildning men det finns möjlighet för elever att byta från det skolförlagda vård- och omsorgsprogrammet till lärlingsprogrammet och vice versa med eventuell nödvändig komplettering. Rektor berättar i intervjun att skolan inför nästa läsår ska marknadsföra lärlingsutbildningen mer så att man förhoppningsvis får fler sökande.

Skolinspektionen bedömer att skolan har en uttalad strategi för gymnasial lärlingsutbildning och att det upplägg som finns på skolan är tydligt för eleverna.

- **Hur planerar och organiserar skolan lärlingsutbildningen?**

Enligt intervjun med rektor och lärlingssamordnare diskuteras APL-platserna i programrådet, där representanter från arbetsliv, skola och elever deltar. Samtliga fyra elever har placerats vid samma äldreboende men på olika boendeenheter och med var sin handledare. Vid intervjun med rektor och lärlingskoordinator framkom att läraren besöker eleverna kontinuerligt under utbildningen då diskussioner förs mellan handledare, lärare och elev om hur de olika delarna i kurserna ska kunna utföras, genom att t.ex. under vissa perioder utföra APL vid

andra typer av vårdinrättningar eller t.ex. genom att följa sjuksköterskan på vårdboendet under någon dag. Innevarande skolårs fokus är funktionsnedsättningar och äldreomsorg och eleverna kommer under vårterminen göra sin utbildning på ett LSS-boende (dvs. bostäder som är anpassade för personer med fysiska eller psykiska funktionsnedsättningar). Under elevernas första skolår var fokus på utbildningen äldreomsorg.

Vid starten av det första året som skolan arrangerade lärlingsutbildning, hösten 2011, började eleverna med en tio veckor lång skolförlagd introduktion. Efter utvärdering har man inför år två modifierat längden av perioderna då eleverna har skolförlagd respektive arbetsplatsförlagd undervisning. I årskurs två startar eleverna med växelvis tre veckor inne på skolan och tre veckor ute på arbetsplatsen. Skolan har även strukturerat om kurserna och samtliga kurser läses integrerade i teman, det är endast matematik (hälften av undervisningen i detta ämne) samt idrott och hälsa som har separata undervisningspass. För varje omgång eleverna startar en ny tre-veckors period i skolan startas också ett nytt tema som den efter följande tre-veckors APL-perioden anknyter till med hjälp av uppgifter som eleverna ska utföra på arbetsplatsen. De fyra eleverna har i utgångsläget samma planering av utbildningen men lärarna menade i intervjun att finns möjligheter att anpassa studieplanen efter elevens önskningsar.

Skolinspektionen bedömer att skolan har en god planering och organisation av verksamheten. Skolan är noggrann i urvalet av arbetsplatser och lärarna besöker arbetsplatserna kontinuerligt under utbildningen.

- ***Finns förutsättningar för en skolförlagd inledning på lärlingsutbildningen?***

Skolan har lokaler utrustade för en skolförlagd inledning på lärlingsutbildning där de kan utföra praktiska delar av kurserna och förbereda sig för APL. Lärarna och skollädaingen har väl upparbetade nätverk inom vården i regionen och samarbetar med dem som ansvarar för undervisningslokalerna på Skånes universitetssjukhus, Praktikum, där eleverna 1-2 ggr per termin utför delar av kurser.

Skolinspektionen bedömer att det finns goda förutsättningar för en skolförlagd inledning på lärlingsutbildningen.

- ***Har alla elever tillgång till lärlingsplatser?***

Samtliga elever har tillgång till lärlingsplatser. Det har enligt rektorn inte varit några problem att få samarbetspartner.

Skolinspektionen konstaterar att samtliga elever har tillgång till lärlingsplatser.

- **Vem har ansvaret för att skaffa lärlingsplatser?**

Ansvariga för anskaffandet av lärlingsplatser är lärlingssamordnaren och rektorn. I intervjun med lärarna framkom det att även studie- och yrkesvägledaren haft som del i tjänsten att anskaffa APL-platser. I några fall har det uppkommit behov av byte av handledare vilket också har skett. Skolan har ett stort kontaktnät av arbetsplatser att tillgå.

Skolinspektionen bedömer att skolan tar sitt ansvar vid anskaffning av APL-platser.

- **Finns brister i utformning av utbildningskontrakt?**

Enligt skollagen ska det för elev i gymnasial lärlingsutbildning upprättas utbildningskontrakt som bland annat ska ange vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen och omfattningen av dessa delar. Så är ofta inte fallet utan i bästa fall fogas en bilaga till kontraktet eller annat dokument, t ex individuell studieplan som anger detta. Detta är väsentligt dokument för planeringen av elevens utbildning så att den motsvarar kraven i styrdokumentet. I förarbetena (prop. 2010/11: 104, Kvalitet i gymnasial lärlingsutbildning) framhålls att fördelningen av utbildningens innehåll mellan arbetsplats och skola är en viktig uppgift. Likvärdig utbildning förutsätter att uppdelning och planering hela tiden tar sin utgångspunkt i de nationellt beslutade ämnesplanerna. Regleringen i kontraktet ska alltså utgå från ämnesplanerna. Detta gäller även när utbildningen sker på en arbetsplats. Regeringen anser vidare att utbildningskontraktet ska vara ett sammanhållet avtal som reglerar förhållandet mellan skolhuvudman, arbetsplats och elev, varför det av utbildningskontraktet bör framgå vad som är förlagt till arbetsplats.

Dokumentationen som Skolinspektionen erhållit från skolan visar att skolan för varje lärlingsplats sluter avtal med arbetsplats och elev angående det arbetsplatsförlagda lärandet i utbildningen. I dessa avtal finns beskrivet att de båda kurserna vård- och omsorgsarbete 1 och 2 ska ingå i det arbetsplatsförlagda lärandet men det beskrivs inte om hela kurserna eller delar av dessa kurser ska utföras på arbetsplatsen, övriga kurser i utbildningen fanns inte inkluderade i avtalet. Utbildningskontrakten var rubricerade Lärlingsförsöket och inte uppdaterade i enlighet med den nya utbildningsformen.

Skolinspektionen konstaterar att skolan har utbildningskontrakt för samtliga elever men bedömer att utbildningskontrakten behöver inkludera samtliga kurser som APL ska omfatta samt ytterligare förtydliga utbildningskontrakten vad gäller vilka kurser eller delar av kurser som ska utföras under APL. Utbildningskontrakten behöver också uppdateras i rubriceringen så att de refererar till rätt utbildning.

B. Genomförande av utbildningen i skola och på arbetsplats

Regeringen anser, i likhet med Skolinspektionens kvalitetsgranskning av APU (rapport 2011:2), att det är angeläget att elevens yrkeslärare gör regelbundna besök på arbetsplatsen. Sådana besök kan både ha till syfte att följa upp lärlingens kunskapsutveckling och att i samarbete med handledaren stämna av att lärlingens arbetsuppgifter i bredd, djup och innehåll svarar mot de mål som finns uppställda för utbildningen. Erfarenheter från lärlingsförsöket visar att kontakten mellan handledare, lärare och lärling har stor betydelse för arbetsplatsens upplevelse av lärlingsutbildningen. Regeringen lämnar dock inget förslag om att reglera denna typ av arbetsplatsbesök, något som Skolinspektionen tidigare har uttryckt ett behov av (prop. 2010/11:104).

• Hur säkerställer skolan arbetsplatsens kvalitet

I intervjun med rektorn och lärlingskoordinatoren beskrivs hur arbetet inför mottagandet av eleven sker som följande; rektorn besöker arbetsplatsen inför att arbetsgivaren ska ta emot eleven och bestämmer med arbetsplatsen vilka delar som ska utföras på skolan respektive på arbetsplatsen, skolan lägger ett förslag som oftast accepteras. Eleverna har kunskap om detta och är med och kan påverka hur upplägget ser ut.

Vid intervju med rektor och lärlingssamordnaren framkom även att den senare besöker arbetsplatsen varje vecka under det första året. Under andra året är besöken mindre frekventa, ungefär en gång per APL-period, det vill säga cirka en gång i månaden. Såsom det beskrivs i elev- och handledarintervjuer träffar lärlingssamordnaren vid dessa besök eleverna och vid vissa av dessa besök har lärlingssamordnaren ett gemensamt möte med samtliga handledare vid vårdboendet för avstämning av elevernas arbete. Det förekommer även möten mellan lärare, handledare och elev som uppföljning av APL, men intervjuerna med elever och handledare ger inte något tydligt svar på vad som avhandlas under dessa möten.

Inför denna höstens start träffade samtliga lärare handledarna på vårdboendet. Vid de fortsatta besöken avgör arbetsuppgiftens mål vem av lärarna som följer upp eleverna. Eleverna väljer själva ett uppdrag i anslutning till temat på den skolförlagda undervisningen. Detta uppdrag ska utföras på arbetsplatsen. I samband med att arbetsuppgiften bestäms pratar elev och lärare om kursplanen. Handledaren får uppgiften mailad till sig. Eleverna skriver sedan rapport om uppgiftens resultat och skickar till sin lärare. Detta är enligt elever och hand-

ledare den enda länken mellan temaveckorna och APL. Det framkom också vid elev- och handledarintervjuer att kopplingen mellan temaveckorna och APL inte är tydlig för varken elever eller handledare. Handledarna berättar att de inte får någon information från skolan om temaveckornas innehåll utan får förlita sig på det eleverna berättar. Eleverna berättar att de inte vet något om nästa tema. Det får man reda på när man kommer in på skolan första dagen på det nya temat. Någon elev tycker att det är tydligt vilka kurser som ingår i temat, någon inte.

Vid Skolinspektionens besök på APL-platser, framkommer det i intervjuerna med handledarna att handledarsituationen ser olika ut på äldreboendets olika avdelningar. För den ena handledaren finns möjlighet att avsätta tid för att stödja eleven medan denna möjlighet inte finns för den andra handledaren som vi intervjuade. Handledarna beskriver vikten av att skolan förvissar sig om att det finns resurser för handledaren att ta hand om lärlingen. En handledare uttrycker att hon gärna skulle vilja ha tid och möjlighet att anordna studiebesök för eleverna som är på vårdboendet, kopplade till kursmålen.

För varje kurs finns en beskrivning av kursinnehållet i form av en matris som elever och lärare går igenom i skolan, och sedan tillsammans med handledare, vid uppföljningen på arbetsplatsen. Både elever och handledare tycker att det är svårt att förstå och följa matriserna och det blir för det mesta så att elevernas arbete utgår från handledarnas arbetsuppgifter. Handledarna har i mycket fått förlita sig på sina elever angående vad det är tänkt att de ska lära. Handledarna uttrycker en önskan om mer information från skolan så att de kan planera elevernas arbete bättre och i enlighet med kursmålen.

Även eleverna berättar att deras tid på arbetsplatsen till största delen består av att följa handledarens arbete men att det varierar i svårighetsnivå på elevernas arbetsuppgifter. Eleverna menar att det i övrigt är en bra fördelning på tiden mellan APL och skolförlagd undervisning.

Eleverna har fått informationen att de senare ska följa med sjuksköterska och sjukgymnast i deras arbete. Vid elev- och handledarintervjuer framkom att det inte är tydligt vare sig för elever eller för handledare hur dessa tillfällen är kopplade till kursmålen. Eleverna har uppfattningen att samtliga kurser görs på skolan, att man inte kan se avtryck av dem på arbetsplatsen. De önskar att lärarna kom oftare till arbetsplatsen.

Skolinspektionen konstaterar att lärarna besöker arbetsplatserna men bedömer att skolan behöver utveckla kvalitetssäkringen av arbetsplatserna för att säkerställa att eleverna får ett innehåll under det arbetsplatsförlagda lärandet som uppfyller kunskapskraven i utbildningen. Skolan behöver även säker-

ställa att samtliga handledare har möjlighet att avsätta tid för att kunna vägleda eleverna i deras utbildning så att kunskapskraven uppfylls.

- **Hur säkerställer skolorna handledarens lämplighet och ser till att handledarutbildning genomförs?**

Enligt regeringens bedömning i prop. 2010/11:104 är handledarnas kompetens avgörande för kvaliteten i den gymnasiala lärlingsutbildningen. Kompetens handlar dels om djup och bredd i yrkeskunskaperna, dels om kunskap om lärlingsutbildningens förutsättningar, t.ex. de mål och kunskapskrav som finns för den gymnasiala lärlingsutbildningen. Flera remissinstanser, däribland Skolverket och Nationella lärlingskommittén (SOU 2011:72), har föreslagit att handledarutbildning ska vara obligatorisk för deltagande arbetsplatser. Regeringen gör samma bedömning, när det gäller betydelsen av kompetenta handledare men väljer att inte göra handledarutbildning obligatorisk. Skolhuvudmannen har ett stort ansvar när det gäller att se till att handledarna har den kunskap och erfarenhet som krävs för uppdraget. Det innebär att skolhuvudmännen bör ge handledare information, stöd och utbildning kring lärlingsutbildningens innehåll, mål, ramar och ansvarsfördelningen mellan skola och arbetsplats.

Enligt verksamhetsredogörelse och intervjuer med rektor och lärlingssamordnare anordnas handledarutbildning för alla handledare under tre dagar det första året de är handledare och en dag per termin år två och tre. I handledarutbildningen ingår bland annat vilka kurser programmet innehåller samt bedömning och betyg. Handledarna utses av verksamhetsledarna på arbetsplatsen.

I handledarintervjuerna framkommer redogörelser för förberedelsen inför handledaruppdraget som sinsemellan skiljer sig åt. De finns både de som känt sig förberedda och de som efter intresseanmälan inte fått ytterligare information förrän eleven kommit till arbetsplatsen.

Vid intervjuerna med handledarna framkommer att de anser att det brister i informationen från skolan angående vad det är tänkt att eleverna ska lära sig. Vid elevintervjuerna framkommer att det förekommer stora variationer mellan handledare. En del handledare ser till att eleven får varierande arbetsuppgifter, andra elever får göra mycket rutinarbete. Några elever känner att de har utvecklats och fått göra svårare uppgifter allteftersom medan en elev vittnar om att den inte kan se någon progression i de uppgifter den utför.

Skolinspektionen bedömer att skolan anordnar handledarutbildning men att skolan behöver säkerställa att samtliga handledare inför uppdraget som handledare har tillräcklig kunskap om sitt uppdrag och lärlingsutbildningens innehåll, mål och ramar samt även kunskap om ansvarsfördelningen mellan skola och arbetsplats.

- **Hur fungerar programråden?**

Skolan har gemensamt programråd för det skolförlagda vård- och omsorgsprogrammet som för lärlingsutbildningen. Enligt intervjun med rektorn och lärlingssamordnaren har programrådet möte två gånger per termin. Vid samma intervju framkom att programrådet har en bred representation från arbetsplatser inom vårdsektorn och vid programrådsmötena diskuteras lämpliga arbetsplatser. Lärarna menade att programrådet är viktigt för att få ömsesidig återkoppling av vad skola och arbetsliv kan förvänta sig av varandra. Samtliga lärare är med i programrådet och eleverna finns representerade.

Skolinspektionen bedömer att skolan har inrättat ett programråd och att i detta behandlas de uppgifter det är ålagt att göra.

C. Elevens situation

- **Hur förbereds eleverna innan de går ut på sin första arbetsplats och hur säkerställer skolans att arbetsplatsens värdegrund ligger i linje med skolans krav?**

Under handledarutbildningen förs diskussioner kring värdegrund etc. Man har inte erfarenhet några problem med värdegrunden inom vården, den överensstämmer i det mesta med skolans. I förberedelserna för elevernas APL tar lärarna upp mycket kring bemötande av vårdtagare och vad man kan möta i situationen vårdare-vårdtagare. I likabehandlingsplanen som beskriver skolas arbete mot kränkande behandling finns inte någon kartläggning eller riskbedömning av APL i avseende på kränkande behandling. Vid intervjuerna framkommer att det har förekommit problem i relationerna mellan elev och handledare och att byte av handledare har skett.

- **Kan arbetsplatserna anpassas till elever med särskilda behov?**
- **Hur hanterar skolan elever med svag motivation och/eller bristande social kompetens?**

Rektor berättar att de har erfarenhet av elever med social problematik. Genom sina nära kontakter med arbetsplatsen arbetar skolan med dessa elever genom att individualisera utbildningen, och i något fall har en elev fått reducerat program. Rektorn berättar att i de fall eleven har bristande motivation arbetar man mycket med att försöka hitta elevens inre drivkrafter. I lärarintervjun framkommer att de problem som uppkommit på arbetsplatsen till stor del har handlat om elevers frånvaro. Någon fysisk anpassning av arbetsplatsen har det ännu inte funnits behov av. Enligt rektor och lärlingssamordnare har skolan tillsammans med arbetsplatsen arbetat för att anpassa utbildningen för de elever som har andra särskilda behov.

Skolinspektionen bedömer att skolan behöver utveckla sitt systematiska arbete mot kränkande behandling så att det i likabehandlingsplanen tydligt framgår att den även omfattar elever under APL.

D. Uppföljning och bedömning

I propositionen 2010/11:104 framhåller regeringen att läraren och företrädaren för arbetsplatsen gemensamt bör planera och fördela innehållet i utbildningen, men det är läraren som med stöd av handledarens underlag ska ansvara för betygssättning av alla kurser.

- **Hur bedöms och betygssätts elevernas yrkeskunskaper?**

I intervjun med rektorn och lärlingssamordnaren beskriver dessa att för kurserna Vård- och omsorgsarbete 1 och 2 finns matriser utvecklade som handledarna och yrkeslärarna använder för att kunna uppskatta vilka delar av kursen som har klarats av på arbetsplatsen samt för att kunna bedöma elevernas kunskaper och det arbete de utfört. I intervjun med rektorn och lärlingssamordnaren beskriver de också att eleven gör en egen bedömning. Därefter kommenterar lärare och handledare motsvarande i en matris. Lärarna beskriver i intervjun att de har träffat handledarna och informerat om kursernas innehåll.

Samtliga betyg sätts i samband med årets avslut, det vill säga i juni. Rektorn menar att eftersom kurserna läses parallellt så avslutas samtliga kurser vid samma tillfälle.

Det som framgår i elev- och handledarintervjuer visar på att informationen om kursers innehåll, kunskapskrav och betygssättning inte till fullo har lyckats förmedlas till elever och handledare. Åsikterna går dock isär och en elev uppfattar att matrisen tydligt uttrycker vad som förväntas, men har inte sett lärarens eller handledarens kommentarer i matrisen. De andra eleverna och handledarna tycker att matriserna är svåra att förstå och att arbeta med. Eleverna menar att de inte har riktig insyn i till vilken grad deras arbete under APL ingår i betygssättningen och bedömningen av kursen. Enligt eleverna använder de inte matriserna speciellt mycket. Handledarna menar att kursinnehållet är otydligt och även hur elevernas APL ska kunna kopplas till det.

Handledarna beskriver att de dokumenterar det som eleven utför på arbetsplatsen, i synnerhet när de gör något nytt. Det framkom även i handledarintervjuerna att samtalen mellan dem och lärlingssamordnare/lärare mest har handlat om hur eleven fungerar på arbetsplatsen och inte varit kopplade till kursmålen.

Skolinspektionen bedömer att skolan behöver säkerställa att betygen sätts av lärarna i samråd med handledarna. Skolan behöver även säkerställa att innehållet i utbildningen, kursmålen och kunskapskraven är tydliga för elever och handledare.

- **Finns tillgång på yrkeslärare som kan undervisa i skolförlagda delar samt kommunicera med handledaren om yrkesinnehållet på arbetsplatserna?**

Enligt skollagen 2 kap § 13 ska huvudmannen för undervisning använda lärare som har en utbildning som är avsedd för den undervisning som läraren ska bedriva.

Enligt skollagen 2 kap § 18 får huvudmannen om det inte finns någon lärare att tillgå inom egen organisation som har den utbildning som krävs använda en annan person för att bedriva undervisningen. En sådan person ska:

- 1. vara lämplig att bedriva undervisningen, och*
- 2. i så stor utsträckning som möjligt ha en utbildning som motsvarar den utbildning som krävs för undervisningen.*

Normalt får en person som avses i 2 kap § 18 endast användas för bedriva undervisning under högst ett år i sänder, vilket dock inte gäller undervisning i yrkesämne.

Dokumentationen samt intervjuerna med rektorn, lärlingssamordnaren och lärarna visar att samtliga lärare utom en, som undervisar eleverna under de skolförlagda perioderna i yrkesämnena, är behöriga. Den obehöriga läraren har mångårig erfarenhet inom det område hon undervisar. Under det första året bedrevs även undervisning på arbetsplatsen av lärare på schemalagda tider. Lärarna informerar handledarna om det centrala innehållet i yrkesämnena.

Skolinspektionen bedömer att det finns tillgång på yrkeslärare som kan undervisa i skolförlagda delar samt kommunicera med handledaren om yrkesinnehållet på arbetsplatserna.

E. Utvärdering och kvalitetsarbete

- **Hur följs den gymnasiala lärlingsutbildningen upp och utvärderas i syfte att tillvarata erfarenheter för att förbättra och utveckla den?**

Skolans dokumentation av kvalitetsarbetet visar en redogörelse av skolans arbete men saknar utvärdering och analys av skolans verksamhet. Den utvärdering som redovisas bygger på enkäter av elevernas åsikter och upplevelser av utbildningen. Under utbildningen gör lärarna täta besök på arbetsplatsen men skolan kunde inte uppvisa någon dokumentation som beskrev ett systematiskt kvalitetsarbete i syfte att säkerställa hur arbetsplatsens lyckas tillgodose kraven på innehåll i det arbetsplatsförlagda lärandet. Skolan genomför utvärderingar varje termin av APL i form av enkäter till elever och handledare. Rektorn har varit ute på arbetsplatsen och utvärderat och pratat om handledarenkätens resultat. Det framkommer inget vid elevintervjuerna som visar på att eleverna har fått återkoppling av resultaten på elevenkäten.

Skolan gör uppföljning vartannat år av vart eleverna tagit vägen efter utbildningen. I lärarintervjuerna beskrivs programråden som viktiga i kvalitetsar-

betet, så även handledarutbildningarna då synpunkter kommer fram som kan vara kvalitetshöjande. I den löpande kontakten med arbetsplatsen sker också ett kontinuerligt kvalitetsarbete enligt lärarna. Varje år avsätts några dagar för att diskutera dokumentet kring skolans kvalitetsarbete och hur det har gått föregående år.

Skolinspektionen bedömer att dokumentationen av skolans kvalitetsarbete behöver utvecklas så att det även innehåller utvärdering och analys av skolans verksamhet.

Sammanfattning:

-
1. **Genomförs det arbetsplatsförlagda lärandet inom lärlingsutbildningen i enlighet med gymnasieskolans styrdokument och i samverkan med det lokala arbetslivet så att utbildningens kvalitet säkerställs?**
-

Skolinspektionen bedömer att det arbetsplatsförlagda lärandet inom gymnasial lärlingsutbildning vid gymnasieskolan Consensum i Lund genomförs i samverkan med det lokala arbetslivet. Skolan har en uttalad strategi för gymnasial lärlingsutbildning och det upplägg som finns på skolan är tydligt för eleverna. Skolinspektionen bedömer att skolan har en god planering och organisation av verksamheten. Skolan är noggrann i urvalet av arbetsplatser och lärarna besöker arbetsplatserna kontinuerligt. Skolinspektionen bedömer att det finns goda förutsättningar för en skolförlagd inledning på lärlingsutbildningen och konstaterar att skolan tar sitt ansvar vid anskaffning av APL-platser, samtliga elever har tillgång till en lärlingsplats. Skolan har utbildningskontrakt för samtliga elever men utbildningskontrakten behöver inkludera samtliga kurser som APL omfattar samt ytterligare förtydligas vad gäller vilka kurser eller delar av kurser som ska utföras under APL. Utbildningskontrakten behöver också uppdateras i rubriceringen så att de refererar till rätt utbildning.

-
2. **Ser skolan till att de skolförlagda och arbetsplatsförlagda momenten fogas samman så att kvaliteten och likvärdigheten i de yrkesinriktade delarna av lärlingsutbildningen säkerställs?**
-

Skolinspektionen bedömer att gymnasieskolan Consensum i Lund behöver utveckla sitt kvalitetsarbete för att säkerställa att eleverna får ett innehåll under

APL som uppfyller kunskapskraven för de delar av utbildningen som är arbetsplatsförlagd. Skolan behöver även säkerställa att kursmål och kunskapskrav är tydliga för elever och handledare samt att betygen sätts av lärarna i samråd med handledare. Handledarutbildning anordnas för samtliga handledare, men skolan behöver säkerställa att samtliga handledare är väl förberedda inför uppdraget. Det systematiska arbetet mot kränkande behandling behöver utvecklas så att det i likabehandlingsplanen tydligt framgår att det även omfattar elever under APL.

Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete i syfte att höja verksamhetens kvalitet i första hand bör genomföras inom följande områden:

Systematiskt kvalitetsarbete och uppföljning

- Skolan behöver utveckla kvalitetssäkringen av arbetsplatserna i avseende på det arbetsplatsförlagda lärandet. Detta för att säkerställa att eleverna får ett innehåll under APL som uppfyller kunskapskraven för de delar av utbildningen som är arbetsplatsförlagd.

Förmedling av kunskap om utbildningens innehåll till elever och handledare samt betygssättningen

- Skolan behöver utveckla arbetet med informationsförmedling till elever och handledare i avseende på utbildningens innehåll och betygssättning.

Utbildningskontrakten

- Utbildningskontrakten behöver inkludera samtliga kurser som APL omfattar samt ytterligare förtydligas vad gäller vilka kurser eller delar av kurser som ska utföras under APL. Utbildningskontrakten behöver också uppdateras i rubriceringen så att de refererar till rätt utbildning.

Systematiskt arbete mot kränkande behandling

- Skolan behöver utveckla sitt systematiska arbete mot kränkande behandling så att det framgår att det även inkluderar det arbetsplatsförlagda lärandet.